

HATÁRON ÁTNYÚLÓ KAPCSOLATOK, HUMÁN ERŐFORRÁSOK

Nemzetközi tudományos konferencia
(2003. november 10-11.)

Szervezők:

a Magyar Tudományos Akadémia
Debreceni Akadémiai Bizottság
Településtudományi és Területfejlesztési
Munkabizottsága
és a Debreceni Egyetem
Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszéke

Szerkesztette:

Prof. Dr. Süli-Zakar István

Debrecen, 2004

**A kiadvány megjelenését támogatta az OTKA T031817,
az OKTK B2086/VII/02 és a 0290 sz. pályázata,
a Magyar Tudományos Akadémia Debreceni Akadémiai Bizottsága,
valamint a Debreceni Egyetem
Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszéke**

Szerkesztette:

Prof. Dr. Süli-Zakar István

Technikai szerkesztők:

Bujdosó Zoltán

és

Molnár Ernő

Kiadta: a Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója
Felelős kiadó: Cs. Nagy Ibolya főszerkesztő
Készült: a Debreceni Egyetem sokszorosítóüzemében, 2004-ben
Terjedelem: 32,18 A/5 iv
04-105

T a r t a l o m

Előszó	
Abádi Nagy Zoltán	7
DÍSZVENDÉGEINK	
Michel Carmona: Határon átnyúló kapcsolatok - humán erőforrások. Gondolatok egy konferencia kapcsán	10
Szvitlana Mitrajeva: A schengeni határok nehézségei és az áthidalásuk lehetőségei	15
Ioan Horga: A média szerepe a határon átnyúló kapcsolatok fejlesztésében	19
A HUMÁN ERŐFORRÁSOK SZEREPE A TERÜLETFEJLESZTÉSBEN	
Teperics Károly: Külföldi állampolgárok a magyar általános iskolai oktatásban	24
Kovács Csaba - Balcsók István: A munkaerő-szerkezet fejlődése Szatmár megye határ menti településein	32
Kozma Gábor - Tóth Attila: A humán erőforrások fejlesztésének helyzete Hajdú-Bihar megye területfejlesztésében	36
Baranyi Béla - Balcsók István: Munkaerőpiaci képzési programok vizsgálata Hajdú-Bihar megyében	43
Szépvolgy Ákos: A távmunka és távoktatás szerepe a gazdasági együttműködésekben	48
Osir Cirill Martin: Középfokú oktatási vonzaskörzetek vizsgálata Dél-Borsodban	54
György Otília: A kisebbségi magyar felsőoktatás helyzete	63
Patkós Csaba - Baros Zoltán: A humán erőforrások szerepe a megújuló energiaforrások felhasználásában	71
Csikós Beáta: Intézményi kommunikáció, a public relations szerepe a felsőoktatásban	76
Tóth Géza: Az autópályák és a gazdaság kapcsolatának néhány összefüggése	84
Havellant Orsolya - Huszti Zsolt - Kárpáti Gábor: Dunaújváros, mint interregionális humán erőforrás-fejlesztési központ	87
Sebestyén Etelka: Az észak-alföldi régióban futó humán erőforrás-fejlesztési PHARE programok jelenlegi állása	92
Blahó Katalin: A HU9705-ÖS PHARE kísérleti program tapasztalatai az északkelet-magyarországi régióban a humán erőforrás szempontjából	100
A HATÁROK GEOPOLITIKAI SZEREPE	
Sallai János: Németország államhatárának kriminál földrajza (1999-2001)	106
Nagy Egon: Nagyvárad szerepe a határmenti interregionális együttműködésben	109
Czímre Klára: A humán erőforrás-fejlesztés szerepe Magyarország euróregióiban	115
Tóth Antal: A jogellenes cselekmények vizsgálata az Orosházi Határő Igazgatóság Hajdú-Bihar megyei illetékességi területén	122
Danes László - Koncz Gábor: A magyar-ukrán határ menti térség lakosságának alkalmazkodóképessége - a felzárkózás humán feltételei	128
Seres László: Munkaerőpiaci helyzetkép a finn-orosz határ mentén	135
Németh Sarolta: e-Karélia: finn-orosz határmenti együttműködés a régió információs társadalmának megalapozásáért	141
Katona Péter: A Vajdaságból Magyarországra irányuló munkavállalási célú migráció néhány geopolitikai aspektusa	148
Csüllög Gábor: Térszerkezeti jellemzők szerepe a határmenti kapcsolatok alakításában	155

Együttműködések a határok mentén	
Nagy Imre: A Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégió szervezeti felépítése.....	164
Kovács Krisztina: A humán erőforrás-utánpótlás egy lehetséges megoldása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében?.....	171
Edelényi Béla: Komplex mutatórendszer alkalmazási lehetősége a kistérségi lehatárolásban.....	178
Komádi Mónika: Külföldi munkavállalók számának változása Ausztria munkaerőpiacán.....	183
Szenográdi Péter: A Románia és Békés megye közötti migráció sajátos vonásai.....	189
Dávid Lóránt: Az eurorégiók szintjén történő turizmusfejlesztési programok jelentősége a Kárpát-medencében.....	197
Pénzes János: A humán erőforrások centrum-periféria viszonyai a tiszaujvárosi kistérségben.....	202
Trón Zsuzsanna: Az EU regionális politikáját megalapozó elméletek. Indokok és kritikák.....	209
Michalkó Gábor: A határ menti együttműködés individuális értelmezése: a romániai bevásárlóturisták esete Csengersimán.....	216
Csiha Tünde: Ifjúság és regionalizmus.....	223
Bocsi Veronika: A hajléktalanság és a munka világának kapcsolata.....	229
Kun András István: Oktatási rendszerek és gazdasági növekedés.....	235
Mujaicsics Levente: A trianoni békeszerződés hatásai a közlekedésre Biharban.....	244
Települések, kistérségek, régiók	
Vadász István: A nonprofit szektor területi jellemzői az Észak-Alföldön.....	250
Süli-Zakar István - Csomós György: Nagyvárosaink a földrajzi térben.....	257
Nagy Zoltán: Miskolc és a városverseny.....	263
Filepné Nagy Éva: A kistérségek innovációs képessége Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.....	269
Mezei István: A formálódó pályázati piac szereplői.....	272
Molnár Ernő - Hörcsik Loránd: Városok a virtuális térben: az Internet adta kommunikációs lehetőségek felhasználása a helyi gazdaságfejlesztésben.....	279
Jakó Melinda: Tanácsadók és szervezeteik Magyarországon.....	284
Cserháti Ferenc: Kistérségi tervezés sajátosságai.....	289
Radics Zsolt: Közép-európai országok külkereskedelmi versenyképessége az Európai Unióhoz való csatlakozás előtt.....	295
Bujdosó Zoltán: Munkaerővándorlás Hajdú-Bihar megye határa mentén.....	301
Ekéné Zamárdi Ilona - Tóth Tamás: Kilábalási lehetőségek a munkanélküliségből a Cserháton.....	308
Interetnikus kapcsolatok	
Vofkori László: Humán erőforrás-fejlesztés Székelyföldön.....	316
Szilágyi István: Székelykeresztúr kistérség humán erőforrás fejlesztésének lehetőségei és a cigányok integrálódásának problémái.....	325
Katona Péter: Marosvásárhely felsőoktatási vonzáskörzete.....	332
Molnár József - Molnár D. István: Kárpátalja nemzetiségi összetétele a 2001-es népszámlálási adatok alapján.....	339
Fodor Gyula: Demográfiai változások Kárpátalján az 1989-es és a 2001-es népszámlálás között.....	347
Kajati György: Külföldi hallgatók az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán.....	354

DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÁSOK KÁRPÁTALJÁN AZ 1989-ES ÉS A 2001-ES NÉPSZÁMLÁLÁS KÖZÖTT

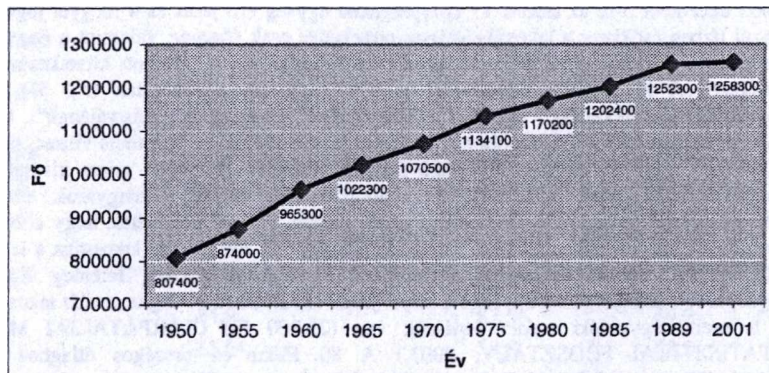
Fodor Gyula

Bevezetés

Kárpátalja, mint Ukrajna egyik területe (megyéje) sem történelmi, sem természetföldrajzi, sem pedig gazdasági értelemben nem önálló képződmény, hiszen magát az elnevezést is csak a múlt század harmincas éveinek végétől kezdték használni. Összefüggő területként pedig csak 1944 után jelentkezik, amikor a szovjet megszállás következtében a történelmi Ung, Bereg, Máramaros és Ugocea megyékből "kimetszettek" egy 12.800 km² területű részt és elnevezték Zakarpatszka Ukrajnának, egy évre rá pedig Kárpátaljai területnek (SZABÓ L., 1993). A terület jelenleg 18 közigazgatási egységből áll, 13 járásból és 5 megyei alárendeltségű városból (Ungvár, Munkács, Huszt, Beregszász, Csap). Ám mivel Csap csak ez év májusában kapta meg e státuszt, a most bemutatott statisztikákon még nem jelenik meg önálló egységként (1. ábra).

A demográfiai helyzet változásai

Ukrajnában legutóbb 2001. decemberében tartottak népszámlálást, azt megelőzően pedig még a szovjet érában, 1989-ben. A 2001-es összeírás adatai szerint Kárpátalján 2001. december 5-ére 1.258.300 ember élt (2. ábra). Ezzel Kárpátalja Ukrajnán belül azon kevés régióhoz tartozik, amelyekben 1989-hez képest csekély népességnövekedés volt megfigyelhető (0,5 %).

2. ábra: Kárpátalja népességszámának alakulása a II. Világháborútól napjainkig
Forrás: Szabó L., 1993, Kárpátaljai Megyei Statisztikai Főosztály, 2003

Az ábrán is jól látható, hogy a II. Világháborút követően Kárpátalja lakossága töretlenül növekedett egészen 1989-ig, évi kb. 10-12 ezer fős gyarapodást produkálva. Az utolsó *

* Tanársegéd, II. Rákóczi Ferenc Magyar Tanárképző Főiskola, Beregszász

szovjet népszámlálás idején 1.252.300 ember élt Kárpátalján, az azóta eltelt több mint 12 évben viszont alig 6000 fő volt a növekedés.

1. ábra; Kárpátalja adminisztratív térképe
Forrás: www.karpatinfo.org .na, 2003

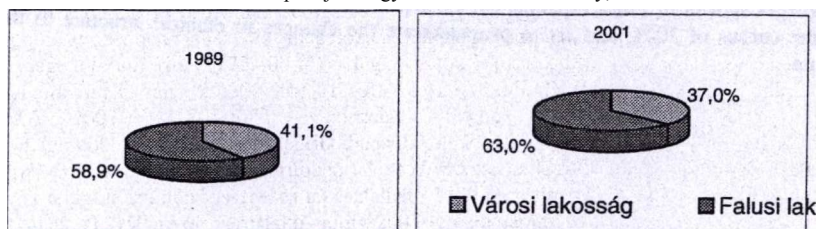
2001 december 5-re az akkori 17 közigazgatási egység (13 járás és 4 megyei jogú város) közül tizenben csökkent a lakosság száma, növekedés csak *Ungvár*, valamint a *nagyszőlőst* az *ilosvai*, a *rahói*, a *técsői*, az *ungvári* és a *huszti járás* esetében következett be (1. táblázat). A legnagyobb növekedést a *rahói* járásban regisztrálták (5,3 %), míg a legnagyobb csökkenést, sajnos, a kárpátaljai magyarság „bástyájának” tekintett *Beregszászban* (-11,4 %). Utóbbi egyértelműen az elvándorlásra vezethető vissza, ami azért különösen tragikus, mert az elköltöző magyar családok „helyébe” szinte kivétel nélkül ukrán nemzetiségűek költöznek. Ez pedig tovább rontja a magyarok amúgy is „megroggyant” pozícióit a nemzetiségi szerkezetben. Figyelemre méltó, hogy a 2001-ben meglévő 4 megyei alárendeltségű város közül mára már Beregszász lakossága a legkisebb (27.200 fő), miután az utóbbi évtizedben Huszt is megelőzte. Jelenleg Kárpátalja legnépesebb közigazgatási egysége a *técsői járás* (172.400 fő), a legkevesebb lakosa pedig a teljesen hegyvidéki *volóci járásnak* van (25.300 fő) (KÁRPÁTALJAI MEGYEI STATISZTIKAI FŐOSZTÁLY, 2003.) A 80 fő/km²-es országos átlaghoz képest Kárpátalján a népsűrűség is magasabb (98 fő/km²). A legritkábban lakott közigazgatási egységünk a *nagybereznai járás* (35 fő/km²), míg a legsűrűbben lakott *Huszt* városa (3240 fő/km²). Az urbanizáció szintjét tekintve szintén visszaesés tapasztalható 1989-hez képest. Míg akkor Kárpátalja lakosságának 41,1 %-a volt város lakó, addig 2001-re ez az arány 37 %-ra csökkent. Ez pedig, véleményem szerint, egyértelműen a társadalmi-gazdasági helyzet romlását, az emberek életszínvonalának visszaesését jelzi.

Egyre többen kénytelenek ugyanis visszatérni a mezőgazdasági foglalkozásokhoz, ami gyakorlatilag egy torz, fordított foglalkozási átrétegződés méreteit kezdi öltetni. Kárpátalja legfalusiasabb közigazgatási egysége ma a *beregszászi*, az *ilosvai* és a *huszti járás*, ahol a falusi népesség aránya meghaladja a 90 %-ot! (3. ábra) A nemi összetétel is egészségtelen irányban mozdult el az 1989-es népszámláláshoz képest. Akkor az összlakosság 51,8 %-át tették ki a *nők* és 48,2 %-át a *férfiak*, ma pedig ez az arány már 51,9-48,1 % (II. táblázat).

I. táblázat: Kárpátalja lakosság száma közigazgatási egységenként 2001-ben

Közigazgatási egység	A jelenlévő lakosság száma, ezer fő		2001 az 1989-es év százalékában	
	1989	2001	2001	1989
Técsői járás	165,0	172,4	104,5	104,5
Nagyszőlősi járás	113,0	117,9	104,3	104,3
Ungvár	117,1	117,3	100,2	100,2
Munkácsi járás	105,5	101,6	96,3	96,3
Ilosvai járás	97,2	100,9	103,8	103,8
Huszti járás	92,4	96,6	104,5	104,5
Rahói járás	86,2	90,8	105,3	105,3
Munkács	84,5	82,3	97,4	97,4
Ungvári járás	73,6	74,4	101,1	101,1
Szolyvai járás	56,3	55,5	98,6	98,6
Beregszászi járás	55,0	53,8	97,8	97,8
Ökörmezői (mizshirjai) járás	50,5	50,1	99,2	99,2
Huszt	34,3	32,4	94,5	94,5
Perecsenyi járás	32,6	31,8	97,5	97,5
Hagybereznai járás	30,8	28,0	90,9	90,9
Beregszász	30,7	27,2	88,6	88,6
Volóci járás	27,8	25,3	91,7	91,7
Kárpátalja összesen	1252,3	1258,3	100,5	100,5

Forrás: Kárpátaljai Megyei Statisztikai Főosztály, 2003

3. ábra: Az urbanizáltság szintjének változása Kárpátalján
Forrás: Kárpátaljai Megyei Statisztikai Főosztály, 2003

Abszolút számokra lefordítva ez azt jelenti, hogy 47.300 kárpátaljai nőnek gyakorlatilag nincs férfi párja! Ennek fő oka, mint a világon szinte mindenütt, itt is a nők magasabb átlagos élettartamában keresendő, de Kárpátalja esetében a dolog azzal is kiegészül, hogy a rossz gazdasági és egészségügyi körülmények között az ukrainai férfiak átlagos élettartama alacsonyabb a világtáznál! A nemi szerkezet alapján a legrosszabb helyzetben *Ungvár* van (53,1-46,9 %), a legkevésbé erőteljes nőtöbblet pedig az *ökörmezői (mizsírjai) járást* jellemzi (50,7-49,3 %) (KÁRPÁTALJAI MEGYEI STATISZTIKAI FŐOSZTÁLY, 2003.) További negatív tendencia, hogy Kárpátalja lakossága is erőteljesen öregedő. Ezt jelzi, hogy 1989-ben a gyermekkorúak még a lakosság 28,1 %-át tették ki, ma már csak 23,1 %-át. Ugyanakkor pedig a nyugdíjkorúak aránya az említett időszak alatt 15,7 %-ról 17,8 %-ra nőtt. Mindezek oka a születések csökkenő számában keresendő, valamint az erőteljes elvándorlásban, ami elsősorban a fiatal korosztályok, családok jellemzője. Kárpátalja jelenlegi életkori struktúráját a III. táblázat szemlélteti.

III. táblázat: Kárpátalja lakosságának életkori szerkezete 2001-ben

Forrás: Kárpátaljai Megyei Statisztikai Főosztály, 2003

Életkor	A lakosság száma, ezer fő	Az összlakosság százalékában	
		1989	2001
0-9 év	162,0	17,8	12,9
10-19 év	213,9	16,8	17,0
20-29 év	195,1	15,7	15,6
30-39 év	178,1	15,0	14,2
40-49 év	181,4	11,0	14,5
50-59 év	129,2	11,1	10,3
60-69 év	108,3	8,3	8,6
70-79 év	70,7	3,1	5,6
80 éves és idősebb	15,9	1,2	1,3

Egyértelmű pozitívumként könyvelhető viszont el, hogy az 1989-es népszámlálás óta jelentősen nőtt területünkön az iskolázottság színvonala. Az 1989-2001 közötti időszakban a falvakban 50 %-al, a városokban pedig 26,7 %-al nőtt az 1000 főre számított felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. Abszolút számokban kifejezve ez azt jelenti, hogy míg 1989-ben 1000 falusi lakos közül 26-nak volt felsőfokú diplomája, addig 2001-ben már 39-nek. A városi lakosok körében ez a szám 120-ról 152 főre nőtt. A nemzetiségek tekintetében elmondható, hogy a legmagasabban képzettek a kárpátaljai zsidók, majd az oroszok és az ukránok következnek. Őket követik a negyedik helyen a magyarok. Az etnikai összetételt tekintve továbbra is Kárpátalja második legjelentősebb nemzetisége a magyar, bár 1989-2001 között 4211 főt tett ki a fogyása. Jelenleg a megye összlakosságából 12,1 %-al részesedünk (151,5 ezer fő), míg 1989-ben ez az arány 12,5 %-ot tett ki (4 ábra). Ezzel párhuzamosan növekszik az ukránok aránya, akik ma az összlakosság 80,5 %-át alkotják (1 millió 10 ezer fő). Mellettük nőtt a cigány, a román és a német nemzetiségűek aránya, míg csökkent az oroszoké, szlovákoké és zsidóké. Megjegyzendő, hogy a 2001. évi népszámlálás „alkalmával” egy „rég-új” nép is feltűnt Kárpátalja nemzetiségi térképén,

miután, élve az új törvények adta lehetőséggel, 10.100 kárpátaljai lakos ruszinnak vallotta magát. Az abszolút számokban kifejezett nemzetiségi összetételt az 5. ábra mutatja.

A népszámlálási adatokból az is kiderül, hogy a nemzetiségi és az anyanyelvi összetétel nem mindig fedi egymást pontosan. Az *ukránok* 99,23 %-a egyben ukrán anyanyelvűnek is vallotta magát, míg 0,5 %-uk az oroszot, közel 0,3 %-uk pedig valamilyen más nyelvet jelölt anyanyelvének. A második legjobb mutató ebből a szempontból a *románoké*, akik 99,1 %-a román, 0,6 %-a pedig ukrán anyanyelvű. A magukat *magyarnak* vallók 97,1 %-a egyben magyar anyanyelvű is, 2,6 %-uk viszont már az ukránt, kb. 0,3 %-uk pedig az oroszot tekinti anyanyelvének. Itt jegyzem meg, hogy az 1989-es népszámlálás alkalmával a magyaroknál még 97,2 %-ban esett egybe a nemzetiség és az anyanyelv, azaz szempontunkból itt is romlott 0,1 %-ot a statisztika.

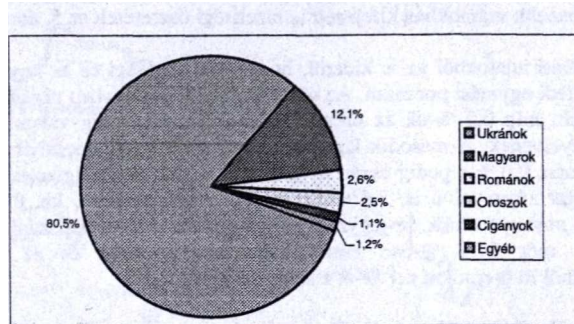
II. táblázat: Kárpátalja lakosságának nemi összetétele 2001-ben

Forrás: Kárpátaljai Megyei Statisztikai Főosztály, 2003

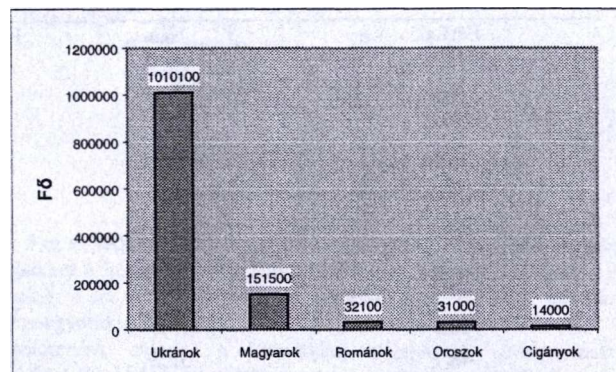
Közigazgatási egység	A jelenlévő lakosság száma, ezer fő		Az összlakosság százalékában	
	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők
Ungvár	55,0	62,3	46,9	53,1
Beregszász	12,8	14,4	47,1	52,9
Munkács	39,2	43,1	47,6	52,4
Huszt	15,3	17,1	47,2	52,8
Beregszászi járás	25,5	28,3	47,4	52,6
Nagybereznai járás	13,4	14,6	47,9	52,1
Nagyszőlősi járás	56,9	61,0	48,3	51,7
Volóci járás	12,3	13,0	48,6	51,4
Ilosvai járás	48,7	52,2	48,3	51,7
Ökörmezői járás	24,7	25,4	49,3	50,7
Munkácsi járás	48,2	53,4	47,4	52,6
Perecsenyi járás	15,3	16,5	48,1	51,9
Rahói járás	43,9	46,9	48,3	51,7
Szolyvai járás	26,7	28,8	48,1	51,9
Técsői járás	84,9	87,5	49,2	50,8
Ungvári járás	35,6	38,8	47,8	52,2
Husztai járás	47,1	49,5	48,7	51,2
Kárpátalja összesen	605,5	652,8	48,1	51,9

A kárpátaljai *németeknek* viszont már csak kb. a fele beszél a német nyelvet, a *szlovákoknak* pedig csak 43,9 %-a. A legrosszabb mutatóval hagyományosan a kárpátaljai

cigányság rendelkezik: közülük csak minden ötödik beszél cigányul (20,7 %) (KÁRPÁTALJAI MEGYEI STATISZTIKAI FŐOSZTÁLY, 2003.).

4. ábra: Kárpátalja lakosságának nemzetiségi összetétele 2001-ben
 Forrás: Kárpátaljai Megyei Statisztikai Főosztály, 2003

5. ábra: Kárpátalja legfontosabb nemzetiségei 2001-ben
 Forrás: Kárpátaljai Megyei Statisztikai Főosztály, 2003

Összegzés

A kárpátaljai demográfiai helyzet változásaival kapcsolatban fontosabb konklúzióként a következő gondolatok fogalmazhatók meg:

NEGATÍVUMOK:

Az utóbbi két népszámlálás között mind a lakosság nemi, mind az életkori összetétele, mind pedig az urbanizáció szintje kedvezőtlen irányba mozdult el

A kárpátaljai magyarság tekintetében igen élesen jelentkezik az anyaországba való áttelepülés jelensége, ezáltal a nemzetiségi szerkezetben a magyarok rovására (is) megnőtt az ukrán nemzetiség részaránya

Az 1989. évi népszámláláshoz képest érezhetően visszaesett a társadalmi-gazdasági színvonal és romlott a(z átlag) kárpátaljai lakosok életminősége

POZITÍVUMOK:

Kárpátalja még jelenleg is Ukrajna azon kevés régiójához tartozik, ahol van némi népességnövekedés

A nemzetiségi szerkezetben való részesedésükénél (12,1 %) valamivel nagyobb a magyarok aránya a lakosság anyanyelvi struktúrájában (12,7 %)

Az iskolázottsági szint növekedett úgy a falusi, mint a városi lakosság körében

Felhasznált irodalom

- A KÁRPÁTALJAI MEGYEI STATISZTIKAI FŐOSZTÁLY KÖZLEMÉNYEI (2003)
AZ 1989. ÉVI UKRAJNAI NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAI (1990): Kárpátaljai Megyei Statisztikai Főosztály, Ungvár
BOTLIK JÓZSEF - DUPKA GYÖRGY (1993): Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján. Intermix Kiadó, Ungvár
DUPKA GYÖRGY (2000): Kárpátalja magyarsága. Honismereti kézikönyv. Kiadja a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Budapest
KÁRPÁTALJAI STATISZTIKAI ÉVKÖNYVEK (1998-2001), Ungvár
DR. KOCSIS KÁROLY (1999): Társadalom és gazdaság napjainkban. In: Bulla Béla - Mendöl Tibor (szerk.): „A Kárpát-medence földrajza”. Az 1947. évi kiadás alapján kibővítve, Lucidus Kiadó, Budapest
DR. SZABÓ LÁSZLÓ (1993): Kárpátaljai demográfiai adatok. Intermix Kiadó, Ungvár - Budapest
O. V. ZASZTAVECKA - B. I. ZASZTAVECKU - I. L. DITCSUK - D. V. TKACS (1996): Geografija Zakarpatszkoji oblasztyi (A Kárpátaljai terület földrajza) - ukrán nyelven. Pidruczniki i poszibniki Kiadó, Temopol
WWW.KARPATINFO.ORG.UA (2003)

Demographic changes in the Transcarpathian region between the census of 1989 AND 2001

Transcarpatina is the westernmost region of Ukraine. Its population is about 1258300 people, living on a total area of 12.800 km². Presently, the region consists of 18 administrative units, 13 districts and 5 cities subordinated to the region (Ungvár, Munkács, Huszt, Beregszász, Csap). The next-to-the-last census in Ukraine was taken in 1989, still in the Soviet era. The last census (and the first in the history of the independent Ukraine) followed it in 2001. Between the two some remarkable demographic changes have taken place, which were examined in the present work. The first is, that during the period of 1989-2001 the total population of Transcarpathia has increased by 6000 people (0,5 %). Thus, it is one of the very few regions of Ukraine, where we can observe the growth of population. The biggest growth was recorded in the Rahó district (5,3 %), while the biggest decrease took place in Beregszász, the traditional "tower" of Hungarians (-11,4 %). The last one is mostly because the intensifying emigration of Hungarians to Hungary. The next changes are related with the sexual and age structure of the population. Both moved into a negative direction in the last 12 years, as the surplus of women (51,9 %) has even more increased and the proportion of pension-age people has grown from 15,7 % to 17,8 %. Also a negative process, that the level of urbanization has decreased by 4,1 %, from 41,1 % to

37,0 %. This shows the deterioration of social and economical situation in the region and the decreasing of living standards in the towns. Many people have to turn back to their former agricultural occupations, what is a reason for leaving the urban settlements and moving to rural ones. In the ethnic structure of the population the Ukrainians have strengthened their lead (80,5 %, more than 1 million people). The proportion of Hungarians has decreased by 0,4 % within the last 12 years (from 12,5 % to 12,1 %). Their total number is now 151500 people. There can be seen a growth in the number of Gipsies, Romans and Germans, while the number of Russians, Slovaks and Jews has diminished.